

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ

1. — Սարգիս Պիծակ. — Այս տիտղոսով զրքին մէջ (տպ. Երևան, 1980), էջ 141-142, կը գտնուի «Պիծակի ծաղկած ձեռագրերի ցանկը», թիւով 37: Այդտեղ կ'ըսուի. «Հոսով ենք, որ հետագայում այս ցանկը աւելի կ'ընդլայնուի և կը հշգրտուի»։ — Յիշեալ ցանկին մէջ երեսուսդէմի թիւ 1644 ձեռագիրը երկիցս զրուած է, թիւ 7 և 22, վերջինը սխալ թուակաւումով կրկնուած է նաև 1329 թուի Աւետարանը (թիւ 16 և 17):

Մենք տարիներ առաջ յօդուած մը նուիրած էինք Սարգիս Քահանայ Պիծակին (Սիոն, 1973, էջ 236-37), ուր անոր զրչական և մանրանկարչական գործերուն մէկ ցանկը տուած էինք՝ թիւով 47: Այդ ցանկին վրայ այժմ կրնանք աւելցնել երկու հատ ևս, Զմեռաի թիւ 65 Շարակնոցը և Ս. Յակոբեանց թիւ 2438 Խաղգիրքը՝ գրուած 1328 թուին:

2. — Փաղցալ. — Բժշկարան Զիոյ զրքին (տպ. 1980, Երևան) կից Բառարանին մէջ կը կարդանք (էջ 243). «փաղցալ», Վեասե՞լ. «թէ ցաւն [ստամոքսի] ուժով լինի, որ զոր փաղցոյ ու ձգէ, նա հոտած լինի»։ — Այս նախադասութեան մէջ փաղցալ բային իմաստը աւելի կը համապատասխանէ փղսել, փսխել ին:

3. — Կորիւնի ժամանակագրութիւնը. — Պատմա-Բանասիրական Հանդէսին մէջ կը կարդանք (1981, թիւ 3, էջ 70). «Կորիւնի ժամանակագրական սխեման հարադասօրէն պահպանել է իր նախնական ձևը և որևէ փոփոխութիւն կամ խմբագրութիւն անտեղի է»։ — Մենք ժամանակին այս խնդրին առնչութեամբ գրած էինք թէ Կորիւնի գործը ընդօրինակող զրիչը ակամայ ստուծով մը դուրս թողած էր «Եւ Վաւմայ ամս քսան և մի» բառերը (Սիոն, 1962, էջ 39), որոնց վերահաստատումով Կորիւնի տուած ժամանակագրութիւնը կը դառնայ լման և յստակ:

4. — Յովհաննէս Մործորեցի. — Պատմա-Բանասիրական Հանդէսին մէջ կը կարդանք (թիւ 3, 1985, էջ 214). «Երկրորդ աշխատութեան մասին վերևում արված դատողութիւնները հիմք են տալիս եզրակացնելու, որ այն Պլուզին վերագրելը սխալ է»։ — Կարծէ դիտել որ յիշուած աշխատութեան մէջ կը գտնուին քանի մը լատիներէն բառեր: Նկատելով որ Մործորեցի Յովհաննէսը տարիներով գտնուած է Մործորի վանքը և չափով մը հմտացած լատիներէն լեզուին, ինչպէս կը տեսնուի իր Քերականի Համառատ Տեսութեան մէջ (տպ. Լոս Անճելըս, էջ 198-9), աւելի հաւանական է որ խնդրոյ առարկայ երկին յօրինողը եղած ըլլայ Յովհաննէս Մործորեցի:

5. — Ալլիի մարդկան. — Analeeta Bolandianaի 103րդ հատորէն արտատպուած Ս. Իրակլիսոսիսի Վարքին մէջ (տպ. 1985), էջ 142, կը կարդանք. «Վասն փրկութեան զգիմարդկան»։ Յաջորդ էջին թիւ 3 ծանօթութիւնը կ'ըսէ «Nous n'avons trouvé nulle part l'arménien Zoug/Zgi utilisé de manière isolée comme on le trouve ici»։ — Կը կարծենք թէ ուղիղ ընթերցումը պիտի ըլլար «Վասն փրկութեան ազգի մարդկան»։

6. — Խաղաղութիւն. — Նոյն, էջ 146, վարէն երկրորդ տողը կ'ըսէ. «Եւ տուր տանս այսմիկ խաղաղութիւն», որ թարգմանուած է, «et donne à celui-ci la paix de cette maison»։ — Աւելի ճիշդ պիտի չըլլա՞ր, et donne la paix à cette maison.

7. — Խորհուրդ. — Նոյն, էջ 148, վարէն իններորդ տողին մէջ կը կարդանք. «Տ՝ Բրիստոսի սոսկալի մեծ խորհուրդն», որ թարգմանուած է. «ô mystère du grand Christ unique»։ — Բնագրին աւելի մօտենալով կարելի էր ըսել, ô terrible, grand mystère du Christ.

8. — Խաղաղարար. — Նոյն, էջ 150, վերէն տող 9-12 կը կարդացուի. «Եկյ իրամայեաց սուրբն Մնասոն աշակերտն վարդապետին Բրիստոսի և խաղաղ արարին [կարդալ՝ խաղաղարարին] և հեղին [կարդալ՝ հեղին] և մարդասիրին ընդամբոխն զի լուսցեն և խաղաղացան»։ — Տառացի թարգմանութեամբ պիտի ըլլար.

Aussi Saint Mnason, le disciple du maître le Christ et du pacificateur et du paisible et du philanthrope, donna des ordres à la foule afin qu'ils se taisent et ils se calmèrent.

9. — Սխալմանց. — էջ 154, տող վերին 3, կը կարդացուի, «ի սղաղանաց», և յաջորդ էջին վրայ կը գտնուի սա ծածոթութիւնը. Arménien sislanc. Ce mot que nous n'avons pas trouvé tel quel est sûrement formé du radical soul, «petit, menu». — Ըստ երեւոյթին խնդրոյ առարկայ բառը պիտի կարդացուի, «ի սղաղանաց», des fautes:

10. — Ուղիղ. — Նոյն, էջ 156, տող վերին 12, կը կարդացուի. «Եւ հաւատասցէ ուղիղ ընդ աշխարհի լիցի Աստուծոյ», որ թարգմանուած է, «et croira, sera accepté comme juste par Dieu». — ձգելի է. et croira juste (correctement), sera accepté par Dieu.

11. — Ո՛ չորդ. — Նոյն էջին ստորագր, երկրորդ տողին վրայ տպուած է. «Ոչ արդ» և թարգմանուած է «et maintenant». — Ուղիղի է. «Ո՛ չարդ». O՛ tu méchant.

12. — Թոյն. — Նոյն, էջ 158, տող վերին 3, կը կարդացուի, «Եւ թիւն քո», և թարգմանուած է, «ton chiffre». — Ուղիղի է, ta poison:

Օրինակ մը Ս. Յակոբեանց թիւ 376 ձեռագրէն, էջ 210տ. «Եւ զթիւնս մահաբեր աւձին կապեցեր»:

13. — Երգողական տողից. — Գրիգոր Նարեկացին և Հայ Երաժշտութիւնը V-XV դդ. Խաղոսով գրքին մէջ (տպ. 1985, Երևան), էջ 92, կը կարդանք. «Եղեալ կատարելապէս հմուտ երգողական տառիցն և հետադարձան յորդասաց յայանաբանութեան». — Ղազար Փարպեցիի՝ մեր կողմէ ընդգծեալ բառին ուղիղ ընթերցումը պիտի ըլլար Երգողական (Տես Սիւն, 1966, էջ 201-202):

14. — Յայտարար. — Նոյն գրքի մէկ ծանօթութեան մէջ (էջ 282) կը կարդանք ասանք, Շնորհալու «Յայտարար» է. — «Յայտարար» խնկարկութեան թափօրի շարականը գրած է Բարսեղ Եպս. Դրասդակցի 1154 թուին (Հայ Գրողներ, 1971, Երևանագէտ, էջ 224):

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՒՎԱԿԱՆ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԱԴՆԵՐ

ՄԵԽԹԱՐ ԱՆԵՑԻ

(1290 ? - 1360 ?)

Գրիչ, նկարիչ եւ կազմող Մխիթար Անեցի ծնած է ԺԳ. Դարու վերջերի հայա-նաբար: Ան որդին էր Յակոբ քահանայի: Մօրը անունն էր Սեղա. Կ'երևի թէ ամուսնացած էր, բայց չունէր «դուստր ու որդիս»: Իր առաջին ուսուցիչը եղած է ծան Յակոբ քահանայ, յետոյ ստոյգ բարտուղար Գրիգոր Երէց Անեցի: Մխիթար բաւական ժամանակ սպրած եւ զործած է նորաշէն եւ արքայանիստ մայրաքաղաք Սուլթանիէի մէջ: Անեցած է աշակերտներ՝ Արարտուղա, Քաթոս, Սայինրէկ եւ Գրիգոր:

Մխիթարի գրչական գործունէութիւնը կ'ընդգրկէ 1321-1357 տարիները: Սյրջանի արդիւնքէն կրնանք յիշել հետեւեալները:

1. — Ժողովածու, 1321: Գրիչ, ծաղկող եւ կազմող Մխիթար Անեցի. Ձեռ. Երեւանի, թիւ 2961: Յիշտ. ԺԳ. Դարի, թիւ 213:

2. — Աւետարան, 1334, Սուլթանիա, «նորաշէն եւ արքայանիստ մայրաքաղաք»: Գրիչ, ծաղկող, կազմող եւ ստացող Մխիթար Անեցի, «մեղաւարտ աշխարհական», որ չունի «կարգ աստիճանի»: Նկարող՝ Աւագ զպիր. — Ձեռ. Ս. Յ. թիւ 1941: Հասկ Հայագիտական, 1948, էջ 198:

Գարեգին Կաթողիկոսի համաձայն, Մխիթար Անեցին «ընտիր գրիչ է եւ ոչ պակաս ընտիր ծաղկող» (Հասկ Հայգ., էջ 202):

Կ'արժէ մատնանշել որ այս Աւետարանին կանոնի տախտակներուն խորանագրերուն մէջ ուշագրաւ են քառակուսի յախճապակիներու նկարները:

3. — Աստուածաշունչ, 1338, Սուլթանիա: Գրիչ՝ Մխիթար Անեցի, որ ոտանաւոր յիշատակարանին մէջ կ'ըսէ. «Ինչ հնացաւ տարիք մարմնուս, պէսպէս ցաւեր յայտնի ծերուս»: Ծաղկող՝ Աւագ. — Ձեռ. Երեւանի, թիւ 4429: Յիշտ. ԺԳ. Դարի, թիւ 380: